קי: שני דייני פרק שלשה עשר כתובות

הבי גרסי' בכל הספרים דאמרינן ליה זבניה הכא וזיל משום ישוב **ארץ ישראל.** מפקם ה"ל יוסף בן ה"ל יום טוב אע"ג דגרסינן בהסולת (ניטין דף מה. ושם) ההוא עבדא דכרם נח"י אמא מריה אמריה אמא לקמיה דרבי אמי אמר ליה מיכתוב לך שטרא אדמיה ואי לא מפקענא לך מדרבי אמי בר יחזיה דדרים אל מקניר עבד אל אדויו בעבד שכרם מחוה לארק לארץ ישראל והכא לא מפקענא ליה מיניה אלא אמרי' ליה זיל זביניה המם מיירי כשלא היה מוצא בארץ ישראל למי ימכור לכך קאמר נכתוב לך שטרא אדמיה דאל"כ כל העבדים יפקיעו עצמן מידי אדוניהם שיכרחו לארץ וכ"ת פירש דהאי זביניה דהכא לאו מכירה ממש לאחרים אלא לעצמו והיינו נכתוב שטרא אדמיה:

ואין הכל מוציאין לאתויי מאי. ואם תאמר אמאי לא משני לאתויי עבד שכרם לירושלים כדרבינן לעיל ואין הכל מוליאין לדישא ויש לומר דבירושלים ליכא לאמיר הכי דאין אנו רוצים שיהיו עבדים בירושלים יותר מדאי אלא מיוחסים. ר"ת:

הוא אומר לעלות כו'. אינו טוהג בזמן הזה דאיכא סכנת דרכים והיה אומר דבינו מיים דעכשיו אינו מצוה לדור בא"י כי יש כמה מצות התלויות בארץ וכמה עונשין דאין אנו יכולין ליזהר בהם ולעמוד עליהם: **היא** אומרת לצאת כופין אותה. תימה מאי אירע בא"י אפי' בשאר ארצות נמי איכא נמי לדוחקו לצאת ממקומו וי"ל דהכא דמשמע שיתן לו ממטבע הפחות:

גמלה

אבל לא מעיר לכרך ולא מכרך לעיר מוציאין מנוה הרעה לנוה היפה אבל לא מנוה היפה לנוה הרעה [א]רשב"ג אומר אף לא מנוה רעה לנוה יפה מפני שהנוה היפה בודק: **גמ'** בשלמא מכרך לעיר דבכרך שביחי כל מילי בעיר לא שביחי כל מילי אלא מעיר לכרך מ"ט מסייע ליה לרבי יוסי בר חנינא דא"ר יוסי בר חנינא [ב]מנין שישיבת כרכים קשה שנאמר [ג]ויברכו העם לכל האנשים המתנדבים לשבת בירושלים. רשב"ג אומר כו': מאי בודק כדשמואל [ד]דאמר שמואל [ה]שינוי וסת תחלת חולי מעים כתוב בספר בן סירא [ו]כל ימי עני רעים והאיכא שבתות וימים טובים כדשמואל דאמר שמואל שינוי וסת תחלת חולי מעים [ז]בן סירא אומר אף לילות בשפל גגים גגו ובמרום הרים כרמו ממטר גגים לגגו ומעפר כרמו לכרמים: **מתני'** [ח]הכל מעלין לארץ ישראל [ט]ואין הכל מוציאין הכל מעלין לירושלים ואין הכל מוציאין אחד האנשים ואחד הנשים נשא אשה בא"י וגרשה בארץ ישראל נותן לה ממעות ארץ ישראל נשא אשה בא"י וגרשה בקפוטקיא נותן לה ממעות ארץ ישראל נשא אשה בקפוטקיא וגרשה בארץ ישראל נותן לה ממעות ארץ ישראל [י]רבן שמעון בן גמליאל אומר נותן לה ממעות קפוטקיא נשא אשה בקפוטקיא וגרשה בקפוטקיא נותן לה ממעות קפוטקיא: **גמ'** [יא]הכל מעלין לאתויי מאי [יב]לאתויי עבדים ולמאן דתני עבדים בהדיא לאתויי מאי לאתויי [יג]מנוה היפה לנוה הרעה ואין הכל מוציאין לאתויי מאי לאתויי [יד]עבד שברח מחוצה לארץ לארץ דאמרינן ליה זבניה הכא וזיל משום ישיבת ארץ ישראל [טו]הכל מעלין לירושלים לאתויי מאי לאתויי מנוה היפה לנוה הרעה ואין הכל מוציאין לאתויי מאי לאתויי מנוה הרעה לנוה היפה אבל לא מנוה היפה לנוה הרעה [טז]רשב"ג אומר אף לא מנוה רעה לנוה יפה מפני שהנוה היפה בודק. **גמ'** בשלמא מכרך לעיר דבכרך שביחי כל מילי בעיר לא שביחי כל מילי אלא מעיר לכרך מ"ט מסייע ליה לרבי יוסי בר חנינא דא"ר יוסי בר חנינא [כ]מנין שישיבת כרכים קשה שנאמר [כא]ויברכו העם לכל האנשים המתנדבים לשבת בירושלים. רשב"ג אומר כו': מאי בודק כדשמואל [כב]דאמר שמואל [כג]שינוי וסת תחלת חולי מעים כתוב בספר בן סירא [כד]כל ימי עני רעים והאיכא שבתות וימים טובים כדשמואל דאמר שמואל שינוי וסת תחלת חולי מעים [כה]בן סירא אומר אף לילות בשפל גגים גגו ובמרום הרים כרמו ממטר גגים לגגו ומעפר כרמו לכרמים: **מתני'** [כו]הכל מעלין לארץ ישראל [כז]ואין הכל מוציאין הכל מעלין לירושלים ואין הכל מוציאין אחד האנשים ואחד הנשים נשא אשה בא"י וגרשה בארץ ישראל נותן לה ממעות ארץ ישראל נשא אשה בא"י וגרשה בקפוטקיא נותן לה ממעות ארץ ישראל נשא אשה בקפוטקיא וגרשה בארץ ישראל נותן לה ממעות ארץ ישראל [כח]רבן שמעון בן גמליאל אומר נותן לה ממעות קפוטקיא נשא אשה בקפוטקיא וגרשה בקפוטקיא נותן לה ממעות קפוטקיא: **גמ'** [כט]הכל מעלין לאתויי מאי [ל]לאתויי עבדים ולמאן דתני עבדים בהדיא לאתויי מאי לאתויי [לא]מנוה היפה לנוה הרעה ואין הכל מוציאין לאתויי מאי לאתויי [לב]עבד שברח מחוצה לארץ לארץ דאמרינן ליה זבניה הכא וזיל משום ישיבת ארץ ישראל [לג]הכל מעלין לירושלים לאתויי מאי לאתויי מנוה היפה לנוה הרעה ואין הכל מוציאין לאתויי מאי לאתויי מנוה הרעה לנוה היפה ואיידי דתנא רישא אין מוציאין תנא סיפא נמי אין מוציאין: ת"ר [לד]הוא אומר לעלות כופין אותה לעלות ואם לאו תצא בלא כתובה [לה]היא אומרת לעלות והוא אומר שלא לעלות כופין אותו לעלות ואם לאו יוציא ויתן כתובה היא אומרת לצאת והוא אומר שלא לצאת כופין אותה שלא לצאת ואם לאו תצא בלא כתובה הוא אומר לצאת והיא אומרת שלא לצאת כופין אותו שלא לצאת ואם לאו יוציא ויתן בתובה: [לו]נשא אשה כו': הא גופא קשיא קתני נשא אשה בארץ ישראל וגרשה בקפוטקיא נותן לה ממעות ארץ ישראל אלמא בתר שיעבודא אזלינן אימא סיפא נשא אשה בקפוטקיא וגרשה בארץ ישראל נותן לה ממעות ארץ ישראל אלמא בתר גוביינא אזלינן אמר רבה [לז]מקולי כתובה שנו כאן כאן קסבר כתובה דרבנן: רבן שמעון בן גמליאל אומר נותן לה ממעות קפוטקיא: קסבר [לח]כתובה דאורייתא תנו רבנן [לט]המוציא שטר חוב על חבירו כתוב בו בבל מגבהו ממעות בבל כתוב בו ארץ ישראל מגבהו ממעות ארץ ישראל כתוב בו סתם הוציאו בבבל מגבהו ממעות בבל הוציאו בארץ ישראל מגבהו ממעות ארץ ישראל [מ]כתוב בו כסף סתם מה [מא]שירצה לוה מגבהו מה שאין כן בכתובה אהייא אמר רב משרשיא אריש לאפוקי מדרשב"ג דאמר כתובה דאורייתא: כתוב בו כסף סתם מה שירצה לוה מגבהו [מב]ואימא נסכא א"ר אלעזר דכתיב ביה מטבע ואימא פריטי אמר רב פפא פריטי דכספא לא עבדי אינשי ת"ר [מג]לעולם ידור אדם בא"י אפי' בעיר שרובה עובדי כוכבים ואל ידור בחו"ל ואפילו בעיר שרובה ישראל [מד]שכל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה וכל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוה שנא' [מה]לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלהים [מו]וכל שאינו דר בארץ אין לו אלוה אלא לומר לך כל הדר בחו"ל כאילו עובד עבודת כוכבים וכן בדוד הוא אומר [מז]כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים וכי מי אמר לו לדוד לך עבוד אלהים אחרים אלא לומר לך כל הדר בחו"ל כאילו עובד עבודת כוכבים [מח]ר' זירא הוה קמשתמיט מינה דרב יהודה. היה ירא לגלות לו, משום דהוה נעי ליה ר' זירא למיסק לארעא דישראל וכי יהודה לא מכירת ליה, וירא מן יגזר עליו מלילך (שבת מא. וכעי"ז ברכות כד: בר' אבא).

מסורת הש"ס

א) נדרים לו: כ"ב קמו. סנהדרין קא. ע"ש. ב) [סנהדרין ק:]. ג) [ערכין נ.]. ד) [ניטין מד:]. ה) לעיל י.; [ע"ש כתוס' ד"ה נתן לה]. ו) [ערכין נ:]. ז) [סס ע"ש]. ח) [תוספתא פ"ב ע"ס]. ט) [כ"ג קלב: בכורות נג.]. י) [ע' תוס' לעיל י. ד"ה ר"ל נתמן וע"ע היטב תוס' פוטה מ. ד"ה אימ]. כ) [תוספתא פ"ב]. ל) [ע' תוס' מגמתת קו. ד"ה ולמאן וכו' דאין מהכא סתירה וסוגיא דב"ב קסה: ע"ש]. מ) כ"ב קסה: מגמות קו.]. נ) [תוספ' ע"ז פ"ה]. ס) [כ"ל כל נ' הע"ש]. ע) שבת מא. ברכות כד.. פ) [וע"ע תו' ב"ב קסה: ותו' מגמות קו. ד"ה ולמאן].

מוסף רש"י

שינוי וסת. משנה וסת ואוכל יומה, שאינו רגיל לאכול, הייט מחלת חולי מעים, לפיכך אחילו שבתות וימים טובים רעים לו (סנהדרין קא.). שינוי וסת, חוק, כמו עני שכל ימות החול אוכל פת חרבה ובשבת אוכל בשר, הכי נמי גרסינן מחלת חולי, מתוך כך מתחל לחלות, ואינו דגרסי חולי מעים (רש"י ב"ב קמו.). בשפל גגים גגו. שעני הוא ואינו יכול להבניהו, לפיכך ממטר גגים לגגו, שיירד מטר הגגים הנגוזים לגגו ומתלגים עליו הגשמים ואין לו מעמה אחילו גלילות, ובמרום הרים כרמו. שאין לו הגשת יד לקנות כרם בשפלה כדמים יקרים וקונה לו כאחד מן ההרים בול, וכל עפר שהוא מוציא לגבל (ולגייר) מוליך הרוח מן ההר לשאר כרמים שבעקבה ומעלה הענבי מעפיר (סנהדרין ק:). נותן לה ממעות ארץ ישראל. שהן קלות (לעיל י.). נותן לה ממעות א"י. מנין הכתוב בכתובה, דאלינן לקולא. רש"י ב"ג אומר נותן לה ממעות קפוטקיא. שבשתעבד נהן כשאר מלוה, דקסבר כתובה דאורייתא (שם). לאתויי עבדים. שאם יש לו עבד כנעני מכול למכור ורוצה הענד שלא יתכרנו אלא בא"י, מוסיף לת רבו להעלותו (שרבין ק:). מנוה היפה. דתר"ן, לנוה הרעה. ב"ה, ואין אשתו יכולה לעבוד עליו, וכן מא"י לירושלים (שם). מקולי כתובה שנו כאן. אה אחד מקולי כתובה (בכורות נב.). ר' זירא הוה קמשתמיט מינה דרב יהודה. היה ירא לגלות לו, משום דהוה נעי ליה ר' זירא למיסק לארעא דישראל וכי יהודה לא מכירת ליה, וירא מן יגזור עליו מלילך (שבת מא. וכעי"ז ברכות כד: בר' אבא).

תורה אור השלם

1. וַיְבָרְכוּ הָעָם לְכֹל הָאֲנָשִׁים הַמִּתְנַדְּבִים לָשֶׁבֶת בִּירוּשָׁלִָם: נחמיה יא ב
2. כָּל יְמֵי עָנִי רָעִים וְטוּב לֵב מִשְׁתֵּה תָמִיד:
משלי טו טו
3. אֲנִי אֱלֹהִיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִתֶּת לָכֶם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים:
ויקרא כה לח
4. וְעַתָּה יִשְׁמַע נָא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֶת דִּבְרֵי עַבְדּוֹ אִם יְיָ הֵסִיתְךָ בִּי יָרַח מִנְחָה וְאִם בְּנֵי הָאָדָם אֲרוּרִים הֵם לְפָנַי יְיָ כִּי גֵרְשׁוּנִי הַיּוֹם מֵהִסְתַּפֵּחַ בְּנַחֲלַת יְיָ לֵאמֹר לֵךְ עֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים:
שמואל א כו יט

תוספות רי"ד

דהאי בינונית דגבה שמעון מראובן לכ"ע הוה בינונית אין ראובן חוזר ונובה ממנה דלגבי דידיה דלית ליה אלא זיבורית נעשה עידית ואין ב"ח גובה ממנה אלא מן הזיבורית ונמצא שמעון משתכר שגבה בינונית והגבה זיבורית ואע"פ שבשומא הן גובים נוח לו לאדם להיות זיבורית. וכגון שאין מעות לראובן שאילו היה לו מעות היה מגבהו לשמעון מעות ועוד היה חוזר וגובה אותן ממנו ולא היה יכול להנבותו קרקע כיון שיש לו מעות כדכתבינן לעיל בפ' הכותב. ורב ששת סבר בשל עולם הם שמין שאע"פ שאלו נעש' עידית כיון דלכ"ע תשיבא בינונית ממנה גובה ראובן ונמצא שלא הרויח כלום הפוכי משותא הוא הילכך זה יעמוד בשלו והאי דאמרי רבנן זה גובה וזה גובה כגון שזמנו של שני לגבות הוא מאוחר מזמנו של ראשון שהראשון גובה חובו בזמנו מן השני והשני ממתין עד שיגיע זמנו לגבות מן הראשון ונמצא הראשון משתכר בהמתנת זמן אבל לעולם היכא דזמן נביימם שוה זה יעמוד בשלו וזה יעמוד בשלו. וקי"ל רב נחמן ורב ששת הלכה כרב נחמן בריני והכי נמי אמרינן בהלכתא קמייתא דב"ק דבשלו הן שמין: **מתני'** שלש ארצות לנישואין יהודה עבר הירדן והגליל אין מוציאין מעיר לעיר ומכרך לכרך אבל באותה הארץ מוציאין מעיר לעיר ומכרך לכרך אבל לא מעיר לכרך ומכרך לעיר מוציאין מנוה הרע לנוה היפה אבל לא מנוה היפה לנוה הרע רשב"ג אומר אף לא מנוה הרע לנוה בודק. פי' ג' ארצות הן בא"י חלוקות זו מזו לנשואי אשה שאם נשא אשה בא' מהן אינו יכול לכוסה לצאת אחריו מארץ לארץ אין מוציאין מזו לזו לא מעיר לעיר ולא מכרך לכרך כרך גדול מעיר והוא מקום שוקים ומכל סביבותיה באים שם לסחורה וכל דבר מצוי בו אבל באותה הארץ מוציאין מראשה ועד סופה מעיר לעיר ומכרך לכרך אבל לא מעיר לכרך ולא מכרך לעיר. בשלמא מכרך לעיר לא דבכרך שכיחי כל מילי אלא מעיר לכרך מ"ט לא מפני שישיבת כרכים קשה הא"ר יוסי מנין שישיבת כרכים קשה שנאמר ויברכו העם לכל האנשים המתנדבים לשבת בירושלים פי' ומפני זה שיבתן קשה שהכל מתישבין שם והבתים דחוקים זה לזה ואין שם אויר אבל בעיר יש גנות ופרדסים סמוכין לבתים יאיירן יפה. רשב"א וכו' מאי בודק כשמואל דאמר שמואל שינוי וסת תחילת חולי ואפילו מרעה לטובה בודק את